ORTODOKSİA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Müdürü mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul—Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

● ΕΤΟΣ ΙΣΤ'. — ΙΟΥΝΙΟΣ 1941. — ΤΕΥΧΟΣ 6. ●

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Ο ΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΝΙΤΣΕ ΚΑΙ Ο ΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Α'.

Αἱ θεωρίαι καὶ ἀντιλήψεις τοῦ Δαρβίνου καὶ τοῦ Χέρμπερτ Σπένσερ περὶ τῆς διὰ τῆς φυσικῆς διαλογῆς καὶ τῆς ἐξελίξεως καθόλου τῶν διαφόρων εἰδῶν προελεύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπέδρασαν καὶ ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Γερμανοῦ φιλοσόφου Νίτσε (Nietzsche).[1] Ἡ ἐπίδρασις

1) Φρειδερῖκος Νίτσε ἐγεννήθη τῷ 1844 καὶ ἀπέθανε τῷ 1900· ἐδίδαξεν ἐπὶ δέκα ἔτη φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ Βασιλείας. Ἦτο υἱὸς προτεστάντου ἱερέως (πάστορος) ἀποθανόντος ἐξ ἐγκεφαλικοῦ νοσήματος εἰς ἡλικίαν 37 ἐτῶν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βασιλείας ἔζησε τὸν βίον τοῦ ἐρημίτου. Κατὰ τὸ 1889 παθὼν τὰς φρένας ἐνεκλείσθη εἰς φρενοκομεῖον ἐπὶ 11 ἔτη ὅπου καὶ ἀπέθανε. Συνέγραψε πολλὰ συγγράμματα ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου. Ὁ Νίτσε ἔχει ἀξίαν καὶ ὡς λογοτέχνης. Εἰς τὴν ἐποχήν του, ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ Δαρβινισμοῦ, ἔκαμε πολὺν θόρυβον καὶ ἐπηρέασε πολλοὺς ἐμφανισθεὶς ὡς «καταστροφεὺς τοῦ Καντισμοῦ, τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀνακαινιστὴς τῆς ἀληθινῆς ἠθικῆς διὰ τῆς ἀχαλινώτου λατρείας τοῦ ἐγώ.»

αὐτὴ δὲν ἀποκλείει καὶ ἄλλας ἐπιδράσεις τὰς ὁποίας ὑπέστη ὁ εἰρημένος σοφὸς εἴτε ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν εἴτε ἀπὸ τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τῶν νεωτέρων χρόνων.

Φυσικὴ ἀπόρροια τοῦ ὑλιστικοῦ συστήματος τοῦ Νίτσε εἶνε καὶ ἡ περὶ ἀνθρώπου ἀντίληψίς του. Τοὺς νόμους τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ προμνησθέντος Σπένσερ, θεωρεῖ ὡς συνέχειαν τῶν φυσικῶν νόμων. Τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα (τὸ «struggle for life» τοῦ Δαρβίνου) μετατοπίζει καὶ εἰς τὴν ἠθικήν, εἰς τὸν ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον καθόλου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι προικισμένος, διδάσκει ὁ Νίτσε, μὲ νοῦν ποὺ ἠμπορεῖ νὰ συσσωρεύῃ γνώσεις, μὲ φαντασίαν, μὲ ἐντατικὴν ζωὴν καὶ δύναμιν. Εἰς τὸ ἠθικὸν πεδίον δὲν θὰ ἀγωνισθῇ διὰ τὰ ἰδανικὰ διὰ τὰ ὁποῖα ἀγωνίζονται ἕως τώρα οἱ ἄνθρωποι· τὰ ἰδανικὰ αὐτὰ εἶναι βακτηρίαι εἰς τὰς ὁποίας στηριζόμενοι κάμνουν χωλὰ βήματα οἱ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἀσθενεῖς ἄνθρωποι. Ὅλαι αἱ μέχρι τοῦδε ἰσχύσασαι ἠθικαὶ ἀξίαι, καὶ πρὸ πάντων ἡ χριστιανικὴ συμπάθεια καὶ ἡ ἐγκαρτέρησις, δὲν παρουσιάζουν κανὲν θετικὸν περιεχόμενον ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἐξάρῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ψευδεῖς ἠθικαὶ ἀξίαι τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀντικαταστήσωμεν μὲ ἄλλας. Αἱ νέαι αὐταὶ ἀξίαι θὰ χρησιμεύσουν ὡς στηρίγματα, ὡς μέσα, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν ἀνώτερον, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Νίτσε, ἄνθρωπον, εἰς τὸν ὑπεράνθρωπον, Übermensch [2]). Ὁ ἀριστοκρατικὸς αὐτὸς ὑπεράνθρωπος θὰ δημιουργηθῇ μὲ τὴν ***ἔντασιν τῆς ζωϊκῆς δυνάμεως*** (ἔκδηλος ἐφαρμογὴ τῆς δαρβινείου θεωρίας), μὲ τὴν ἰσχὺν τῆς σκέψεως καὶ μὲ τὴν πρὸς δύναμιν θέλησιν, τὴν Wille zum Macht [3]). Διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς ***ὑπεράνθρωπος*** πρέπει νὰ καταβάλλῃ ἡρωϊκὰς προσπαθείας τόσον εἰς τὸ πεδίον τῆς θελήσεως ὅσον καὶ εἰς τὸ τῆς φαντασίας. Διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ κανεὶς τὸν τραγικὸν δρόμον ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὸν ὑπεράνθρωπον πρέπει πρῶτον νὰ κατανοήσῃ, νὰ αἰσθανθῇ βαθειὰ ποῦ κατευθύνεται· κατόπιν ὀφείλει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐμπόδια ποὺ θὰ συναντήσῃ, ἀπὸ ὅλους τοὺς περιορισμοὺς ποὺ παρεμβάλλουν αἱ ***παραδεδεγμέναι ἰδέαι*** περὶ ἠθικῆς, περὶ τοῦ ἰδεώδους ἀνθρώπου. Κατόπιν ἀρχίζει ἡ θετικὴ ἐργασία· καθὼς ἐν τῇ φυσικῇ ζωῇ τὰ ἰσχυρότερα ζῶα καταβάλλουν καὶ καταστρέφουν τὰ ἀσθενέστερα πρὸς ἴδιόν των ζωϊκὸν ὄφελος, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν Νίτσε, ἐπιδιώκει νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀκρώρειαν τοῦ ὑπερανθρώπου ὀφείλει νὰ ἀναπτύξῃ ***σκληρότητα καὶ δύναμιν*** απα-

2) Γαλλιστὶ surhomme, ἀγγλιστὶ overman.

3) Τὴν φράσιν, Wille zum Macht οἱ Γάλλοι μετέφρασαν volonté de puissance. Οἱ ἡμέτεροι θέλησις πρὸς δύναμιν, Σημαίνει τὴν ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν ποὺ ἔχει κανεὶς διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ καὶ νὰ κυριαρχῇ τῶν ἄλλων.

ραιτήτους πρὸς ἐκμηδένισιν ἢ πρὸς ὑποδούλωσιν τῶν σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἀδυνάτων καὶ ἐνίσχυσιν καὶ μεγέθυνσιν τοῦ προνομιούχου αὐτοῦ ἰσχυροῦ. Ὁ Νίτσε εἰς τὸ ἔργον του "Also spracht Zarathusta" (τάδε ἔφη Ζαρατούστας) γνωματεύει ὅτι ὁ ἰσχυρότερος εἶναι κυρίαρχος τοῦ ἀσθενεστέρου· καὶ τοῦτο διότι αὐτὸ ἐπιθυμεῖ ἡ πρὸς δύναμιν θέλησις. Ὁ ἄνθρωπος βεβαίως χρεωστεῖ νὰ ἀναπτύσσῃ ὅλας του τὰς δυνάμεις· αὐτὸ ἀπαιτεῖ ὁ νόμος τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως· καὶ μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ Νίτσε εὑρίσκεται εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. Κάμνει ὅμως πολὺ μεγάλα καὶ παράδοξα βήματα πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἡ ὑπὸ ὁμαλὴν καὶ ἐπαινετικὴν μορφὴν τάσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἀνάπτυξιν μεταμορφώνεται εἰς πάθος, εἰς τὴν πρὸς ἐξουσίαν θέλησιν "Wille zum Macht".

Ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ κράτους καθίσταται, εἰς τὸ σύστημα τοῦ Νίτσε, ἠθικὴ ἀρχή. Περιβάλλεται δὲ τὴν μορφὴν ***σατανικοῦ ἐγωϊσμοῦ***, αὐθαιρεσίας καὶ τυραννίας ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν τὴν ὁποίαν ὁ Νίτσε ὀνειροπολεῖ διὰ τὸν ὑπεράνθρωπόν του, ἐφαρμόζονται τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. «ὑπερφρονεῖν παρ᾽ ὅ δεῖ φρονεῖν». Ὁ ὑπεράνθρωπος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του—καὶ αὐτὸ ἔχει καλῶς—, προχωρεῖ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐξουσίαν καὶ κατόπιν μεταβάλλεται εἰς ἄγριον θηρίον ποὺ ἐκμεταλλεύεται τοὺς σωματικῶς καὶ πνευματικῶς κατωτέρους του, τὰ δευτερεύοντα πλάσματα. Νὰ λοιπὸν ὁ ἰδεώδης ἄνθρωπος τοῦ Νίτσε· «ἴδε ὁ ἄνθρωπος» "ecce homo" [4]).

Ἡ ἀριστοκρατία λοιπὸν τοῦ ὑπερανθρώπου δημιουργεῖ διαρχίαν διαιροῦσα τοὺς ἀνθρώπους εἰς κυρίους καὶ δούλους. Τοιουτοτρόπως ὁ Νίτσε θέλει νὰ πλήξῃ θανασίμως τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα. Ὡς εἶναι ἑπόμενον καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος, κατὰ τὸν Νίτσε, ἀνήκει εἰς τὰς ἐφθαρμένας ἀξίας, εἰς τὰ λείψανα κακοῦ παρελθόντος. Ἐπειδὴ δέ, καθὼς ἀνέφερα προηγουμένως, αἱ περὶ φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας ἔννοιαι τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν συμβιβάζονται καθόλου μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ ὑπερανθρώπου καὶ μὲ τὸ σύστημα ἐν γένει τοῦ Νίτσε, μὲ φανατισμὸν ὁ Γερμανὸς αὐτὸς φιλόσοφος ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν δι᾽ αὐτὸν νὰ πράξῃ ἄλλως, ἀφ᾽ οὗ κατὰ τὰς θεωρίας του, ἀγαθὸν εἶναι τὸ συναίσθημα τῆς δυνάμεως, ἡ πρὸς δύναμιν θέλησις, τὸ τὸ δὲ κακὸν προϊὸν τῆς ἀδυναμίας. Ὅταν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς βλέπωμεν τοὺς ἀσθενεστέρους νὰ νικῶνται, νὰ πίπτουν, δὲν πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα κανένα οἶκτον· τὸ αἴσθημα αὐτὸ εἶναι ἐμπόδιον πρὸς συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος, πρὸς τὴν ὁριστικήν μας ἐπικράτησιν. Ὥστε τὸ δί-

4) Μία μελέτη τοῦ Νίτσε φέρει τὸν τίτλον «Ecce Homo».

καιον δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ὁ ῥόλος τοῦ ἰσχυροτέρου, ἡ ἐπικράτησις τοῦ διὰ φυσικῆς διαλογῆς καὶ δι' ἄλλων μέσων φυσικῶς καὶ πνευματικῶς ἀναδειχθέντος ὑπερτέρου.

Ὁ ἀρχαῖος Σοφιστὴς Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν «Πολιτείαν» του (Α. 338 c κ. ἑξ) ἐκθέτων θεωρίας περὶ δικαίου καὶ ἀρετῆς ἔν τινι μέτρῳ ὁμοίας πρὸς τὰς περὶ τοῦ ἰδίου ἀντικειμένου ἰδέας τοῦ Nietzsche. «Τὸ δίκαιον τί ἄλλο εἶναι παρὰ τὸ συμφέρον τοῦ ὑπερτέρου, τοῦ ἰσχυροτέρου ἀνθρώπου (κρείτονος); Κάθε πολιτικὴ ἀρχή, ἐξακολουθεῖ ὁ Θρασύμαχος, θεσπίζει νόμους ἀποβλέπουσα εἰς τὸ ἰδικόν της συμφέρον· ἡ δημοκρατικὴ ἀρχὴ ψηφίζει νόμους δημοκρατικούς, ἡ τυραννικὴ τυραννικοὺς καὶ αἱ ἄλλαι ἀναλόγως τῶν ἰδίων των πεποιθήσεων. Ὅταν δὲ αἱ ἐξουσίαι αὐταὶ ἐθέσπισαν τοὺς νόμους των, ἐδήλωσαν ὅτι διὰ τοὺς πολίτας των (τοὺς ἀρχομένους) δίκαιον εἶναι ἐκεῖνο ποὺ συμφέρει εἰς αὐτάς, τὸν δὲ ἄνθρωπον ποὺ παραβαίνει αὐτὸ τὸ δίκαιον τὸν τιμωροῦν ὡς ἄδικον καὶ παράνομον» [5]). Ἄλλος σοφιστὴς ὁ Καλλικλῆς εἰς τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος κάμνει τὰς ἑξῆς διακρίσεις μεταξὺ τοῦ «φύσει» κακοῦ και τοῦ «νόμῳ» κακοῦ. «Τὸν ἀ ἀδικῆται κανείς, λέγει, θεωρεῖται φύσει αἰσχρὸν καὶ πολὺ κακόν, ἐνῷ ἀντιθέτως πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ φυσικοῦ νόμου καὶ σύμφωνα πρὸς τοὺς θετοὺς νόμους τῶν ἀνθρώπων, κακὸν εἶναι ὅταν κανεὶς ἀδικῇ· διότι τὸ νὰ ἀφήνῃ κανεὶς τὸν ἑαυτόν του νὰ ἀδικῆται, τὸ τοιοῦτον δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται πάθημα ἀνθρώπου ἀξιοπρεποῦς, ἀλλὰ μᾶλλον σκλάβου· προτιμότερον εἶναι νὰ ἀποθάνῃ παρὰ νὰ ζῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐνῷ ἀδικεῖται καὶ ὑβρίζεται δὲν εἶναι εἰς θέσιν οὔτε τὸν ἑαυτόν του νὰ ὑπερασπισθῇ οὔτε νὰ βοηθήσῃ ἄλλον ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ὁ ἴδιος φροντίζει καὶ μεριμνᾷ. . . . Ὡς ἐκ τούτου ἀπὸ ἀπόψεως νόμου αἰσχρὸν καὶ ἄδικον θεωρεῖται τοῦτο, ***τὸ νὰ ζητῇ κανεὶς νὰ ἔχῃ*** περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ αὐτὸ ὀνομάζουν ἀδικίαν γινομένην πρὸς τοὺς ἄλλους· ἐνῷ κατὰ τὴν φύσιν ***δίκαιον εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ ὁ ἀνώτερος περισσότερα ἀπὸ τὸν κατώτερον, ὁ δυνατώτερος ἀπὸ τὸν ἀδυνατώτερον· τόσον μεταξὺ τῶν ζώων ὅσον καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἰσχύει ἡ ἀρχή, τὸ νὰ ἄρχῃ ὁ ἀνώτερος τοῦ κατωτέρου καὶ νὰ ἔχῃ αὐτὸς (ὁ ἀνώτε-***

---

5) «Τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἢ τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον· τίθεταί γε νόμους ἑκάστη ἀρχὴ πρὸς τὸ αὐτῇ ξυμφέρον, δημοκρατία μὲν δημοκρατικούς, τυραννία δὲ τυρρανικούς, καὶ αἱ ἄλλαι οὕτω. Θέμεναι δὲ ἀπέφηναν τοῦτο *δίκαιον τοῖς ἀρχομένοις* εἶναι τὸ σφίσι ξυμφέρον, καὶ τὸν τούτου ἐκβαίνοντα κολάζουσιν ὡς παρανομοῦντά τε καὶ ἀδικοῦντα.» Βλέπε καὶ Β. Ἀντωνιάδου, Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας. Α σ. 158 – 159.

ρος) περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνον.»[6]) Δὲν θὰ δυσκολευθῇ ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀναγνωρίσῃ εἰς τὰς ἀνωτέρω γραμμὰς τῶν δύο ἐκείνων Σοφιστῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μερικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ὑπερανθρώπου τοῦ **Νίτσε** καὶ τῆς φιλοσοφίας του καθόλου. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ Νίτσε συνεπάθει καὶ ἐπήνει τοὺς Σοφιστὰς κατεφέρετο δὲ κατὰ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ ἄλλων φιλοσόφων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, διότι εἶχον διάφορον παρὰ τοὺς Σοφιστὰς ἰδέαν περὶ καλοῦ καὶ κακοῦ. Πόσον διαφέρει ἡ περὶ νόμου καὶ δικαίου ἀντίληψις τοῦ Σωκράτους π.δ.χ. ἀπὸ τὰς σχετικὰς πρὸς αὐτὰ ἰδέας τῶν Σοφιστῶν καὶ τοῦ Νίτσε!! Ὁ Σωκράτης εἰς τὴν περὶ αὐτοῦ Ἀπολογίαν τοῦ Πλάτωνος λέγει «προτιμῶ νὰ εἶμαι μὲ τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον καὶ νὰ κινδυνεύσω τὴν ζωήν μου παρὰ ἐκ φόβου πρὸς τὸν θάνατον, ἢ πρὸς τὰ δεσμά, νὰ ἦμαι μὲ σᾶς ποὺ δὲν σκέπτεσθε δίκαια... δὲν μὲ μέλει καθόλου περὶ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ τὸ μόνον μέλημά μου εἶναι νὰ μὴ πράττω καμμίαν πρᾶξιν ἀντίθετον πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν» [7]).

Ἡ ὑπὸ τοῦ Νίτσε γινομένη διάκρισις τῶν ἀνθρώπων εἰς κυρίους καὶ δούλους, (περὶ τῆς ὁποίας ἀνωτέρω ἀνέφερα) δλδ. εἰς ὑπερανθρώπους καὶ κατωτέρους ἀνθρώπους, ἄς εἴπω ***ὑπανθρώπους,*** μᾶς ὑπενθυμίζει ἐν μέρει τὴν ἑξῆς διάκρισιν τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ Στωϊκοί· ἀφ' ἑνὸς παρεδέχοντο τοὺς "***σοφοὺς***" τοὺς καὶ "***σπουδαίους***" λεγομένους ἀνθρώπους, καὶ ἀφ' ἑτέρου τοὺς "***ἄφρονας***" καὶ "***φαύλους***". Ὁ ἰδεώδης τῶν Στωϊκῶν ἄνθρωπος διαφέρει βεβαίως ἀπὸ τὸν ὑπεράνθρωπον τοῦ Νίτσε, ἀλλὰ ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ἡ διαίρεσις τῶν ἀνθρώπων εἰς δύο τάξεις καὶ ἡ ὑπερτέρα θέσις τῶν ὀλίγων ἀνωτέρων ἀπέναντι τῆς πολυπληθοῦς μάζης εἶναι τὰ ἴδια καὶ εἰς τὰ δύο συστήματα. Ὁ "***σπουδαῖος***" τῶν Στωϊκῶν "δυνάμει" καὶ "διαθέσει" ἔχει πολλὰ προσόντα καὶ πλεο-

6) «Φύσει μὲν γὰρ πᾶν αἴσχιόν ἐστιν ὅπερ καὶ κάκιστον, τὸ ἀδικεῖσθαι, νόμῳ δὲ τὸ ἀδικεῖν· οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς τοῦτο γ' ἔστι τὸ πάθημα, τὸ ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἀνδραπόδου τινός, ᾧ κρεῖττόν ἐστι τεθνάναι ἢ ζῆν, ὅστις ἀδικούμενος καί προπηλακιζόμενος μὴ οἷός τ' ἐστὶν αὐτὸς ἑαυτῷ βοηθεῖν μηδὲ ἄλλῳ οὗ ἄν κήδηται....Διά ταῦτα δὴ νόμῳ μὲν τοῦτο ἄδικον καὶ αἰσχρὸν λέγεται, τὸ πλέον ζητεῖν ἔχειν τῶν ἄλλων, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ καλοῦσιν· ἡ δὲ γε, οἶμαι, φύσις αὐτὴ ἀποφαίνει αὖ ὅτι δίκαιον ἔστι τὸν ἀμείνω τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν καὶ ***τὸν δυνατώτερον τοῦ δυνατωτέρου...*** Δηλοῖ δὲ ταῦτα πολλαχοῦ ὅτι οὕτως ἔχει, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ὅλαις ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς γένεσιν ὅτι οὕτω κέκριται, ***τὸν κρείττω τοῦ ἥττονος ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν.***

7) «Μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ᾤμην μᾶλλόν με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον... ἐμοὶ θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν οὐδ' ὁ,τιοῦν, ***τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτο δὲ τὸ πᾶν μέλει».***

νεκτήματα· "ἐνεργείᾳ" εἶναι ὁ "κατὰ φύσιν ζῶν" ὁ ἔχων ὅλας τὰς διανοητικὰς καὶ ἠθικὰς ἀρετάς, ὁ ἐλεύθερος ὁ κεκτημένος τὴν ἐσωτερικὴν δύναμιν νὰ διαθέτῃ τὰ καθ' ἑαυτὸν ὅπως αὐτὸς ἤθελεν ἐγκρίνει καὶ ἐλεύθερος νὰ αὐτοκτονήσῃ ("νὰ ἐξαγάγῃ ἑαυτὸν ἐκ τοῦ βίου") εἴτε πρὸς ἴδιόν του ὄφελος, διὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς ζωῆς (γῆρας, πενία), ἢ χάριν τῶν ἄλλων, τῶν φίλων ἢ τῆς πατρίδος. Ὁ σπουδαῖος διακρίνεται διὰ τὴν ὑγείαν καὶ εὐτονίαν, "τὴν ***ἰσχὺν***" καὶ "τὸ ***κράτος*** τῆς ψυχῆς". [8])

Β'.

Καὶ ἀπὸ τὸν σπουδαῖον" τῶν Στωϊκῶν καὶ ἀπὸ τὸν " ὑπεράνθρωπον" τοῦ Νίτσε πολὺ διαφέρει ἄρτιος χριστιανός, ὁ ἀληθινὸς μαθητής, ὁ "ὑπεράνθρωπος" τοῦ Χριστοῦ. Τί θὰ συνέβαινεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐὰν οὕτω πως ἦτο διευθετημένος ὁ κόσμος καὶ οὕτω πως ὠργανωμένη ἡ ζωὴ ὥστε νὰ ἐπραγματοποιεῖτο τελείως ἡ περὶ ὑπερανθρώπου θεωρία τοῦ Γερμανοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου; πόσον μεγαλυτέρα θὰ ἦτο ἡ συμφορὰ ἐὰν μία ὁμὰς ἀνθρώπων, ἕν ἔθνος, κατελάμβανε τὴν θέσιν τοῦ ὑπερανθρώπου ἐν μεγαλογραφίᾳ καὶ μετεβάλλετο εἰς ὑπὲρ-ἔθνος ἀπέναντι τῶν λοιπῶν ἀνθρωπίνων ὁμάδων; Διὰ νὰ ὑπολογίσωμεν ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει, κατὰ τὸν Νίτσε, ὁ ὑπεράνθρωπος ἀπέναντι τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου· ἡ θέσις αὐτὴ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει ὁ συνήθης ἄνθρωπος ἀπέναντι τοῦ πιθήκου. Εἶναι φανερὸν πόσον διαστρέφεται ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον εἰς τὸν τύπον τοῦ ὑπερανθρώπου ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τύπον τοῦ συνήθους ἀνθρώπου. Ἄλλως τε ἡ ἐξέλιξις τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν κατὰ τὸ παρελθόν των, ἡ κατάστασίς των κατὰ τὸ παρὸν ἀντιτίθεται πρὸς τὰς τοιαύτας μονομερεῖς καὶ ἀλλοκότους ἰδέας. Ἡ ἀνθρωπότης τὴν δουλείαν τὴν ἐθεώρησε ὡς μίαν κατωτέραν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν δὲ ἄρσιν αὐτῆς ὡς θετικὸν βῆμα πρὸς τὴν πραγματικὴν πρόοδον καὶ τὸν ἀνώτερον πολιτισμόν. Ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀλήθεια καὶ ὅλαι αἱ ἀρεταὶ ποὺ ἐξευγενίζουν τὸν ἄνθρωπον ἐθεωρήθησαν πάντοτε ὁ ἠθικὸς ἥλιος, αἱ δὲ ἀντίθετοι ἔννοια ὡς νεφύδρια παροδικά.

Πόσον διάφορα ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ Νίτσε ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὁ ρήτωρ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος [9]) Δημοσθένης ὅταν

---

8) Β. Ἀντωνιάδου, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 364, 365, 368 καὶ Rudolf Eucken. Die Lebensanschauungen der grossen Denker σ. 86—95 κυρίως σ. 90.

9) Ὁ διάσημος Γ. Κλεμανσὼ ἔγραψεν ὀλίγον χρόνον πρὶν νὰ ἀποθάνῃ μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Δημοσθένης». Εἰς τὸ τέλος γράφει «συνήθως ἐγκωμιάζουν τὸν

ἐκήρυττε· « θὰ εὕρετε ὅτι ἕνα πρᾶγμα βλάπτει καὶ καταστρέφει ὅλα, ὅτι μία εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ αἰτία ὅλων τῶν κακῶν μας, τὸ ὅτι δλδ. δὲν θέλομεν νὰ κάμνωμεν πάντοτε ἐκεῖνο ποὺ εἶναι δίκαιον καὶ μάλιστα χωρὶς ὑπολογισμοὺς καὶ ὀπισθοβουλίας ». [10])

Αἱ περὶ δικαίου καὶ τῶν προσόντων τοῦ ὑπερανθρώπου, θεωρίαι τοῦ Νίτσε ἀνατρέπουν τὰς περὶ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἰδέας καὶ ἄλλων μὲν ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν ὁποίων καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἀθηναίων, τὸ πολίτευμα ἐκεῖνο συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν θαυμασίαν πνευματικήν, ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν πρόοδον. Εἰς τὸν ἐγωϊστικὸν ἀριστοκράτην τοῦ Νίτσε ἀντιτίθεται ὁ δημοκρατικὸς πολίτης τοῦ ἰδίου Δημοσθένους. Εἰς τὸν λόγον του « περὶ τῆς Ροδίων ἐλευθερίας » ἀναπτύσσει ὡς ἑξῆς τὰ πλεονεκτήματα τῶν δημοκρατουμένων πολιτῶν, πλεονεκτήματα εὐεργετοῦντα καὶ τοὺς ἰδίους καὶ τοὺς ἀντιπάλους των. « Δὲν θὰ διστάσω νὰ εἴπω ὅτι πρέπει νὰ νομίζετε πῶς εἶναι περισσότερον συμφέρον διὰ σᾶς (=τοὺς Ἀθηναίους) νὰ ἔχουν κηρύξῃ ἐναντίον σας πόλεμον ὅλοι οἱ Ἕλληνες κυβερνώμενοι ***δημοκρατικῶς,*** παρὰ νὰ τοὺς ἔχετε φίλους κυβερνωμένους ***ὀλιγαρχικῶς.*** Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον, ὅταν θελήσετε, νὰ κάμετε εἰρήνην μὲ ἀνθρώπους ποὺ εἶναι ἐλεύθεροι (δημοκρατούμενοι καὶ ἐλεύθεροι εἶναι συνώνυμα κατὰ τὸν Δημοσθένην)· ἐνῷ ὅταν ἔχετε νὰ κάμετε μὲ ἀνθρώπους ποὺ κυβερνῶνται ἀπὸ ὀλίγους, δλδ. μὲ ἀνθρώπους μὴ ἐλευθέρους, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὔτε τὴν φιλίαν των θεωρῶ ἀσφαλῆ. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν οἱ ὀλίγοι, ὅταν μάλιστα ζητοῦν νὰ ἦναι ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων, νὰ δειχθῶσιν εὐμενεῖς πρὸς τοὺς πολλοὺς ποὺ προτιμοῦν νὰ ζοῦν μὲ ***ἰσοπολιτείαν»***.[11])

Ἀνθρωπιστικώτερα, ὑψηλότερα διδάγματα ἐμπεριέχει ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ. Εὗρεν ὁ Θεάνθρωπος τὸ μυστικὸν ποὺ μᾶς δίδει τὴν ἐσω-

---

Δημοσθένην ὡς ρήτορα, ἀλλ' ἦτο πρὸ παντὸς ἄνθρωπος». Τὴν ἰδίαν γνώμην ἐξέφερε καὶ ὁ ἰδικός μας Λουκιανός. Τὸ «ἄνθρωπος» τὸ ἐννοεῖ ὁ Κλεμανσὼ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ποιητοῦ Μενάνδρου «ὡς χάριεν ἔσθ' ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ» Ἡ ἐν λόγῳ μελέτη τοῦ Κλεμανσὼ κατ' ἀρχὰς ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ γαλλικὸν περιοδικόν «Illustration» ἔπειτα καὶ εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον.

10) Λόγος πρὸς τοὺς Μεγαλοπολίτας· «καὶ τοῦτο λυμαινόμενον πανθ' εὑρήσομεν, καὶ ταύτην ἀρχὴν οὖσαν πάντων τῶν κακῶν, τὸ μὴ θέλειν τὰ δίκαια πράττειν ἁπλῶς.»

11) «Ὥστ' ἔγωγ' οὐκ ἂν ὀκνήσαιμ' εἰπεῖν μᾶλλον ἡγεῖσθαι συμφέρειν δημοκρατουμένους τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας πολεμεῖν ὑμῖν ἢ ὀλιγαρχουμένους φίλους εἶναι. Πρὸς μὲν γὰρ ἐλευθέρους ὄντας οὐ χαλεπῶς ἂν εἰρήνην ὑμᾶς ποιήσασθαι νομίζω, ὁπότε βουληθείητε, πρὸς δ' ὀλιγαρχουμένους οὐδὲ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως ὀλίγοι πολλοῖς καὶ ζητοῦντες ἄρχειν τοῖς μετ' ἰσηγορίας ζῆν ᾑρημένοις εὖνοι γένοιντ' ἄν».

τερικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐλευθερίαν. Ξεκούρασεν ὅλους τοὺς ἠθικῶς καὶ φιλοσοφικῶς κουρασμένους. «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς [12])». Ἡ περὶ ἰσότητος διδασκαλία, διήκουσα δι' ὅλου τοῦ ἠθικοῦ συστήματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, συνοπτικῶς περιελήφθη εἰς τὰ ἑξῆς λόγια τοῦ οὐρανοβάμονος ἀποστόλου Παύλου· «εἰς τὸν Χριστιανισμὸν δὲν ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ Ἰουδαίου καὶ Ἕλληνος, βαρβάρου καὶ Σκύθου, περιτετμημένου καὶ ἀπεριτμήτου, σκλάβου καὶ ἐλευθέρου, ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Ὅλοι ἐγίνατε ἕν, ἀπεκτήσατε ἰσότητα διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ [13])». Ἐμπεποτισμένος ὁ ὑπεράνθρωπος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ ἀνώτερον αὐτὸ χριστιανικὸν δίδαγμα τῆς ἰσότητος δὲν εὑρίσκει κανένα λόγον διὰ νὰ "ὑπερφρονεῖ" ἢ νὰ περιφρονῇ, τοὺς ἄλλους. Σκέπτεται ὅτι ἡ ἰδία ἀρχὴ καὶ τὸ ἴδιον τέλος ἀπὸ καθαρῶς φυσικῆς ἀπόψεως ἀναμένει ὅλους μικροὺς καὶ μεγάλους. Τὴν διαφορὰν καὶ διάκρισιν εὑρίσκει μόνον εἰς τὴν ἀρετήν, εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος ἐνισχύεται περισσότερον διὰ τὸν Χριστιανὸν μὲ τὴν σκέψιν ὅτι καὶ ἄλλα ἀνώτερα πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ στοιχεῖα συνδέουν καὶ ἑνώνουν τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ. Μία ἐκκλησία, «μία πίστις, ἕνα βάπτισμα, ἕνας Κύριος» θεμελιωτὴς τῆς νέας θρησκείας.[14])

Ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς ἰσότητος καὶ τῆς πραγματικῆς πρὸς ἀλλήλους ἀδελφικῆς ἰδιότητος ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ὁποίου ἐξῆλθον τὰ λόγια· "αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη πρὸς σᾶς παραγγελία μου, νὰ ἀγαπᾶτε ἀλλήλους" (Ἰωάνν.15,17). Ἡ ὑπέροχος αὐτὴ ἀγάπη ποὺ πάντα ὑπομένει, πάντα ὑποφέρει, πάντα ἀνέχεται ἐκδηλώνεται ἐμπράκτως εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Ὁ ὑπεράνθρωπος τοῦ Χριστοῦ βοηθεῖ ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς τὸν πάσχοντα ἀδελφόν του· τὸν παρηγορεῖ· συμπάσχει· θεωρεῖ τὰς θλίψεις του, τὰς στενοχωρίας ἰδικάς του· Αἰσθάνεται βαθειὰ ὅτι ἀναβαίνει εἰς πολὺ ὑψηλὰς σφαίρας, ὅτι τελείως μεταμορφώνεται ὅταν ἐφαρμόζῃ τὰ λόγια τοῦ Χρίστου· "ἀγαπᾶτε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς σας· εὐλογεῖτε ἐκείνους ποὺ σᾶς φορτώνουν μὲ κατάρας· κάμετε καλόν, εὐεργετεῖτε ἐκεί-

12) Ματθαίου, ια', 28.

13) Γαλατ. 3,28 «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς ***εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ***». Καὶ Κολασσ. 3,11 «Ὅπου (εἰς τὸν διὰ τοῦ Χριστοῦ δημιουργηθέντα νέον ἄνθρωπον, νέον κόσμον) οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος. περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός».

14) «Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης... εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα.» Ἐφεσ. 4,3.5.

νους πού σᾶς μισοῦν· σηκώνετε τὰ χέρια σας πρὸς τὸν οἰκτίρμονα Θεὸν διὰ νὰ ἀναπέμψετε εἰλικρινεῖς εὐχὰς δι' ἐκείνους πού σᾶς στενοχωροῦν καὶ σᾶς καταδιώκουν" [15]) "Οταν ἀδικεῖτε καὶ βλάπτετε τοὺς ἄλλους δὲν εἶσθε χριστιανοί, δὲν ὑπάρχει ψυχικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνωτερότης μέσα σας· εἶσθε ἀνώτεροι, εἶσθε νικηταί, ὅταν καὶ δυνάμενοι νὰ βλάψετε καὶ νὰ ἀδικήσετε προτιμᾶτε νὰ βλάπτεσθε καὶ νὰ ἀδικεῖσθε· "Διατὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε ; διατὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε," [16]) Νικᾶτε, θριαμβεύετε, ὄχι ὅταν κάμετε περισσότερον κακὸν εἰς ἐκεῖνον πού σᾶς ἔβλαψε, ἀλλ' ὅταν τὸν ἀνταποδίδετε μὲ καλὴν συμπεριφορὰν ἢ μὲ ἀγαθοεργίαν καὶ εὐεργεσίαν. "Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, **ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ** τὸ κακόν·" [17]) Ἡ ἀνθρωπιστικωτέρα ἀλληλεγγύη ῥιζώνεται εἰς τὴ ψυχὴν τοῦ ὑπερανθρώπου τοῦ Χριστοῦ. Ἀκολουθεῖ εἰς αὐτὸ τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου· "μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος". [18]) Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψιν ἕνας ὑμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς κοινωνίας εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῶν ὑπερανθρώπων τοῦ Χριστοῦ μετεχειρίσθη τὴν ἔκφρασιν "οὐράνωσαν τὴν γῆν". Ἐξεπλήρωσαν δλδ· τὸ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς "ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς". [19]) Αὐτοὶ οἱ ὑπεράνθρωποι ἀποκτοῦν τὴν γαλήνην τῆς συνειδήσεως καὶ τὴν ἀσάλευτον ἐσωτερικὴν εἰρήνην, τὴν πραγματικὴν εὐτυχίαν. Ὁ Γερμανὸς συγγραφεὺς Rudolf Eucken, τὸν ὁποῖον ἀναφέρω καὶ ἀλλαχοῦ τῆς παρούσης μελέτης, ἐξετάζων τὰς περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς θεωρίας τῶν διαφόρων φιλοσόφων ἀφιερώνει ὀλίγας σελίδας καὶ εἰς τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν σύστημα τοῦ Χριστοῦ. «Ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐσωτερική, δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ἐξωτερικὰς ἀπαιτήσεις καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς πόθους τῶν ἀνθρώπων. Ὡσαύτως γράφει ὁ Ὄϊκεν, ὁ χριστιανισμὸς δὲν ἔχει πολλὰς ἐκφάνσεις, οὐδὲ θέτει πολύπλοκα προβλήματα, ἀνάγει τὴν ζωὴν εἰς ἓν μοναδικὸν γεγονός, εἰς τὴν εἴσοδον εἰς τὴν νέαν βασιλείαν, εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσίωσιν, εἰς τὰς ὁλοψύχους προσπαθείας μας διὰ τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ (μυστικὴν) κοινωνίαν. Διὰ τῆς κοινωνίας αὐτῆς ἀναπτύσσεται μία καθαρὰ ἁρμονία τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς... μία βασιλεία παγκοσμίου ἀγάπης καὶ ἀπεριορίστου ἐμπιστοσύνης.

---

15) Ματθ. 5,44. «ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς. καλῶς ποιῆτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς».

16) Α. Κορινθ. 6,7.

17) Ρωμ. 12, 21.

18) Α. Κορινθ. 10, 24.

19) Ματθ. 6,10.

Ἐν τῷ Χριστιανισμῷ μία ἄπειρος ἀγάπη δὲν ἀφήνει οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον νὰ χαθῇ, ***καὶ δίδει ἀξίαν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πειὸ κατώτερον.***" [20]) Πολὺ διαφέρει ἡ διὰ τῆς τελευταίας φράσεως ἐκφραζομένη ἔννοια τοῦ Eucken, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία προσδίδει ἀξίαν καὶ ἀνυψώνει καὶ αὐτὸν τὸν κατώτερον ἄνθρωπον, ἀπὸ τὴν περὶ ὑπερανθρώπου καὶ ὑπανθρώπου θεωρίαν τοῦ Νίτσε.

Οἱ ὑπεράνθρωποι τοῦ Χριστοῦ ἐφωδιασμένοι μὲ ἰδανικὰ ὡς τὰ ἀνωτέρω καὶ πρὸ πάντων θερμαινόμενοι μὲ τὴν φλόγα τῆς πλήρους εἰς τὴν ζωὴν ἐφαρμογῆς των ἀποτελοῦν ἕν ἁρμονικὸν ὅλον, εἶναι σώματα πολλὰ μὲ μίαν ψυχήν. Διὰ τὰς πρώτας χιλιάδας τῶν ὑπερανθρώπων τοῦ Χριστοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει ὅτι ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ των ἦτο μία" ([21]). Ἐξ ἰδίας προαιρέσεως οὐχὶ διὰ τῆς ἐπιβολῆς ἐξωτερικῶν νόμων εἶχον ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των κοινά. "Κοινὰ ἦσαν εἰς αὐτούς, λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, ὁ βίος, ἡ ψυχή, ἡ συμφωνία, ἡ τράπεζα κοινή, ἀδιαίρετος ἀδελφότης, ἀγάπη ἀνυπόκριτος, τὰ πολλὰ σώματα ἕν ἐργαζομένη· τὰς διαφόρους ψυχὰς εἰς μίαν ὁμόνοιαν ἁρμόζουσα." ([22])

Οἱ Στωϊκοὶ κατώρθωσαν νὰ ἀναδείξουν ἕνα ἢ δύο "σπουδαίους" —ἕνα Ἐπίκτητον, ἕνα Μάρκον Αὐρήλιον— οἱ ὁποῖοι ὁπωσδήποτε ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὸν ἰδανικόν των ἄνθρωπον. Οἱ ἀληθινοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ ἦσαν καὶ εἶναι μυριάδες μυριάδων. Νέφη μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ὁσίων ἐκάλυψαν καὶ στολιζουν τὸ στερέωμα τῆς ὑπερκοσμίου Ἐκκλησίας. Κάθε ἡμέραν ἐμφανίζονται χριστιανοὶ ἥρωες, "ὑπεράνθρωποι" ποὺ θυσιάζουν τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν των, ὑπὲρ τῶν ἰδανικῶν τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὰ ἔργα των, μὲ τὸ παράδειγμά των, διαρκῶς δημιουργοῦν νέους ἥρωας ἀκαταβλήτους. Οἱ ἥρωες αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀντίποδες τοῦ ὑπερανθρώπου τοῦ Νίτσε, ὑπερανθρώπου γεμάτου ἀπὸ ὑλισμὸν καὶ ἀκόρεστον ἐγωϊσμὸν καὶ πλεονεξίαν. Ὁ ὑπεράνθρωπος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐν μέρει ὁ σοφὸς μουσικός τοῦ Πλάτωνος. Ἐκεῖνος παρὰ τῷ ὁποίῳ τὰ ἔργα συμφωνοῦν πρὸς τὰ λόγια του, ὅλαι αἱ ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς του εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸν ἰδανικὸν ἄνθρωπον, πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ποὺ φέρουν οἱ ἄνθρωποι μέσα των. ([23]) Τὸν ὑπεράνθρωπον τοῦ Χριστοῦ μὲ τὰς ἐκφραστικωτέρας εἰκόνας πολλὰς φορὰς

20) Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 157.

21) Πράξ. 4,32.

22) Ὁμιλία ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ Migne τόμ. 32 σ. 325.

23) «ὅταν ἀκούω ἀνδρὸς περὶ ἀρετῆς διαλεγομένου ἢ περὶ τινος σοφίας ὡς ἀληθῶς ὄντος ἀνδρὸς καὶ ἀξίου τῶν λόγων ὧν λέγει, χαίρω ὑπερφυῶς, θεώμενος ἅμα τόν τε λέγοντα καὶ τὰ λεγόμενα ὅτι πρέποντα ἀλλήλοις καὶ ἁρμόττοντα ἐστι· καὶ κομιδῇ μοι δοκεῖ ***μουσικὸς*** ὁ τοιοῦτος εἶναι.» Πλάτωνος, Λάχης.

περιέγραψεν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Αὐτὸς ἔχει τὴν μεγάλην καὶ φιλόσοφον ψυχήν. Αὐτὸς δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰς συμφοράς, ἀπὸ τὰς συκοφαντίας, ἀπὸ τὰς ἐπιβουλάς. Στέκεται ἄθικτος, ἥσυχος ἐπάνω εἰς μίαν μεγάλην πνευματικήν, ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀκρώρειαν. «Ἄνθρωπον, λέγει, ἐκεῖνον θὰ ὀνομάσωμεν ὁ ὁποῖος διαφυλάττει τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ λογικόν, προχωρεῖ πρὸς τὸ θεῖον, εἶναι ἐνάρετος, ἀποφεύγει τὰ ἐναντία πρὸς τὸν θεῖον νόμον καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως, κυριεύει τὰ ἄτοπα πάθη του καὶ ἀκολουθεῖ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ.". (24)

Ἂς παραβάλῃ ὁ ἀναγνώστης τὸν ἰσχυρόν, τὸν ἐγωϊστήν, τὸν πλεονέκτην, τὸν αὐταρχικὸν δεσπότην μὲ τοὺς δούλους του, τὸν ὑπεράνθρωπον δ.λ.δ. τοῦ Νίτσε, πρὸς τὸν χριστιανὸν ὑπεράνθρωπον, τὸν Μ. Βασίλειον, καθὼς τὸν περιγράφει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἰς τὸν ἐπιτάφιόν του. "Προχώρησον λέγει, ὀλίγον ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν (=Καισάρειαν), καὶ ἴδε τὴν καινούργιαν πόλιν (= τὸ φιλανθρωπικὸν καθίδρυμα, ἡ Βασιλειάς), ὅπου εἶναι ἀποταμιευμένα τὰ χρήματα τῶν εὐσεβῶν, ὅπου ὅλοι οἱ ἔχοντες κατασκευάζουν κοινὸν θησαυροφυλάκιον, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ τὰς προτροπὰς καὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ Μ. Βασιλείου, καταθέτουν ὄχι μόνον τὸ περιττὸν μέρος τοῦ πλούτου των, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἀπαραίτητα δι' αὐτούς· αὐτὰ ὅταν φυλάσσωνται ἐκεῖ δὲν παθαίνουν τίποτε ἀπὸ τοὺς σῆτας, οὔτε προκαλοῦν καμμίαν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς κλέπτας· πρὸς τούτοις εἶναι ἀπηλλαγμένα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας καὶ φιλονικείας ποὺ γεννᾷ ὁ φθόνος καὶ ἀπὸ τὴν φθορὰν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν· εἰς αὐτὸ τὸ ἵδρυμα οἱ ἄρρωστοι εὑρίσκουν περίθαλψιν καὶ ἐκεῖ δίδεται ἀφορμὴ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας, ἐκεῖ ὅσοι πάσχουν ἀνακουφίζονται καὶ θεωροῦνται μακαριστοί. Ποίαν ἀξίαν ἔχουν τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα ἀνθρώπινα ἔργα (ἑπτάπυλοι Θῆβαι τῆς Αἰγύπτου, Βαβυλώνια τείχη, Μαυσώλου Καριώτου τάφος, Πυραμῖδες Αἰγύπτου, κολοσσὸς Ρόδου κ. ἄ.) παραβαλλόμενα πρὸς τὸ μεγάλον αὐτὸ καθίδρυμα τῆς φιλανθρωπίας; Δὲν ἔχομεν τώρα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας τὸ ἐλεεινὸν ἐκεῖνο θέαμα, δ.λ.δ. νεκροὺς πρὶν νὰ ἀποθάνουν, πεθαμένους κατὰ τὰ πολλὰ μέλη τοῦ σώματος... ὁ Μ. Βασίλειος περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον κατέπεισε τοὺς ἀκροατάς του νὰ μὴ περιφρονοῦν τοὺς

«Ἄνθρωπον γὰρ ἐκεῖνον τὸν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου διασώζοντα». Τί δέ ἐστι τοῦ ἀνθρώπου ἡ εἰκών; Τὸ λογικὸν εἶναι... Ἀλλ' οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνάρετον εἶναι. καὶ τὸ τὰ κακὰ διαφεύγειν καὶ τῶν ἀτόπων παθῶν κρατεῖν, τὸ τὰς ἐντολὰς τοῦ Δεσπότου κατακολουθεῖν, τοῦτο ἄνθρωπος». Ὁμιλία 33 εἰς τὴν Γένεσιν Migne τόμος 53 σς. 201. Καὶ λόγος Δ'. εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν. Παράβαλλε καὶ ἑρμηνείαν εἰς τούς ψαλμοὺς ἐν τόμῳ Migne 55 στ' 500,501,

ἀνθρώπους ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι, νὰ μὴ ἀτιμάζουν, μὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀπάνθρωπον συμπεριφοράν των, τὸν Χριστὸν ποὺ εἶναι ἀρχηγὸς (κεφαλὴ) ὅλων μας, ἀλλὰ τὰ ἰδικά των ὑπάρχοντα νὰ τοποθετοῦν καλά, τουτέστι νὰ χρησιμεύουν διὰ νὰ ἀνακουφίζουν τὰς συμφορὰς τῶν πασχόντων... Ὡς κοινὸν ἀγῶνα ὑπέδειξεν εἰς ὅλους τοὺς προκρίτους τοῦ λαοῦ, τὴν πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας καὶ ταλαιπωρουμένους φιλανθρωπίαν καὶ μεγαλοψυχίαν... Ἄλλοι ἔχουν νὰ ἐπιδείξονν πολλὰ κατὰ κόσμον ἐπιθυμητὰ καὶ ζηλευτὰ πράγματα· μαγείρους, ποικιλίας φαγητῶν, πολυτελείας λαμπρὰς ἁμάξας, καλὰ καὶ πολύτιμα φορέματα καὶ ἄλλα. Ὁ Μ. Βασίλειος τοὺς ἀρρώστους τῆς Βασιλειάδος, τὸ ἰάτρευμα τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν καὶ συμφορῶν, τὴν ὑπ' αὐτοῦ πραγματοποιηθεῖσαν μίμησιν τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' οὗ ὄχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα ἐθεράπευε τὴν λέπραν καὶ ἀνεκούφιζε τὰς συμφορὰς τῶν δυστυχισμένων." ([25])

Ἡ κοινωνία θὰ εἶναι πράγματι εὐτυχής, ὁ πολιτισμὸς θὰ καταστῇ ἁρμονικὸς—καλλιεργουμένων ἐν συμφωνίᾳ ὅλων τῶν σωματικῶν, πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου—ὅταν πολλαπλασιασθοῦν οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί, οἱ κατὰ Χριστὸν ὑπεράνθρωποι. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔχει οὔτε θέλει νὰ ἐπιδείξῃ ὑλιστικὴν ἐνέργειαν καὶ ἀκάθεκτον ἀγρίαν δύναμιν πρὸς δημιουργίαν ὑπερανθρώπων· ὄχι τοὺς τοιούτους καταδικάζει ὡς ἐπιζημίους. Ὁ δυναμισμὸς τῆς θρησκείας τοῦ "πράου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ Ἰησοῦ" εἶναι πνευματικός, ἠθικὸς καὶ θεῖος. Ὁ κατ' ἐξοχὴν ὑπεράνθρωπος τοῦ Χριστοῦ, ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος, φωνάζει· "ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος εἶναι ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια." ([26]) Ὁ διὰ τὸν χριστιανικῶν μέσων δημιουργούμενος ὑπεράνθρωπος εἶναι ὁ "καινὸς" ἄνθρωπος ποὺ ἐδημιουργήθη σύμφωνα πρὸς τὴν θείαν εἰκόνα ("τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα") μὲ τὴν πραγματικὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀληθινὴν ἁγιότητα". ([27])

Τὸ κήρυγμα τοῦ Νίτσε εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ Ἕλληνος φιλοσόφου Ἡρακλείτου "τὰ πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει" καὶ "πόλεμος πατὴρ πάντων". Εἶναι κατ' οὐσίαν τὸ ἴδιον πρὸς τὸ τῶν Δαρβινιστῶν "Bellum omnium contra omnia καὶ struggle for life", ἀγὼν περὶ ὑπάρξεως, εἰς τὴν φυσικήν, τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωήν. Ἀναντιρρήτως ὁ

25) «Βασιλείου δὲ οἱ νοσοῦντες καὶ τὰ τῶν τραυμάτων ἄκη, καὶ ἡ Χριστοῦ μίμησις, οὐ λόγῳ μέν, ἔργῳ δὲ λέπραν καθαίροντος». Ἐπιτάφιος εἰς τὸν Μ. Βασίλειον 63 Migne 36 στ. 493 κ. ἑξ.

26 Γαλάτ. 5,22.23.

27) Ἐφέσ. 4, 4.24.

Νίτσε ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τῆς ἄμμου τοὺς λεγομένους ὑπερανθρώπους του, ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τῆς πέτρας. Ὁ Χριστὸς κηρύσσει εἰρήνην διὰ τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ἠσαΐου προλέγει μίαν νέαν ἀνθρωπότητα, κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ὁποίας θὰ ἀναιρεθοῦν οἱ πόλεμοι, τὰ δὲ τόξα, τὰ ὅπλα, αἱ ἀσπῖδες, καὶ ἄλλα πολεμικὰ ὄργανα θὰ μετατραποῦν εἰς σιδηρᾶ ἐργαλεῖα εἰρήνης, φορεῖς καὶ παράγοντας τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ. Θὰ εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν ὑπερανθρώπων τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὄχι τῶν ἀπανθρώπων τοῦ Νίτσε. "Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς." (28)

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

28) Ψαλμὸς ΜΕ΄. Παράβαλλε καὶ Μιχαίαν 4, 1–4 καὶ Ἡσαΐαν 2, 2—4 «Ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλὴμ καὶ κρινεῖ ἀναμέσον λαῶν πολλῶν καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς μακράν, καὶ κατακόψουσι τὰς ῥομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰ δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος ῥομφαίαν, καὶ οὐκέτι μὴ μάθωσι πολεμεῖν. Καὶ ἀναπαύσεται ἕκαστος ὑποκάτω ἀμπέλου αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν».

Ο ΕΝ ΦΑΝΑΡΙΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΚΑΙ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

Σημείωσις η'. — Ἐπὶ τῶν πατριαρχῶν Ἰωακεὶμ Β'. (τὸ α'. 4 8βρ. 1860— 9 Ἰουλ. 1863, τὸ β' 23 Ν/βρ. 1873—4 Αὐγ. 1878) καὶ Σωφρονίου Γ'. (20 Σ/βρ. 1863—4 Δ/βρ. 1866) ἐγένετο σκέψις περὶ ἀνεγέρσεως μεγάλου πατριαρχικοῦ οἴκου, δυναμένου νὰ περιλάβῃ τὴν ἄνετον διαμονὴν καὶ τῶν ἑκάστοτε συνοδικῶν. Πρός τὸν σκοπὸν τοῦτον Ἰωακείμ Β'. κατέλιπε χιλίας λίρας.[50])

***

8) Ἰωακεὶμ Γ'. (τὸ α'. 4 8/βρ. 1878—30 Μαρτ. 1884).

Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1879 προέβη μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας εἰς ἐπισκευὴν καὶ κόσμησιν τοῦ πατρ. οἴκου. Κατεδαφίσας τὴν ἀπὸ Γρηγορίου Ε'. χρονολογουμένην, παραπλεύρως τοῦ μαγειρίου ξυλίνην οἰκοδομὴν χρησιμεύουσαν εἰς σταῦλον καὶ διὰ τοῦ χρόνου σαθρωθεῖσαν, ἀνήγειρεν εὐρύχωρον διώροφον λίθινον κτίριον πρὸς στέγασιν ἐν αὐτῷ τοῦ ἐθν. ταμείου καὶ πολλῶν ἄλλων γραφείων. Ὡσαύτως ἀνήγειρε ἐπὶ τῆς ἀνατολ. πλευρᾶς τοῦ πατρ. μεγάρου ξύλινα κελλία διὰ τοὺς κληρικοὺς τῆς πατρ. αὐλῆς καὶ τοὺς νεωκόρους, ἤνοιξε πλατεῖαν εὐρύχωρον ἔναντι τοῦ ναοῦ καὶ ἀνήγειρεν οἴκημα διὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ Μ. Συμβουλίου.[51])

9) Ἰωακείμ Δ'. (1 8/βρ. 1884—14 Ν/βρ. 1886).

Ἐξωράϊσε ἐσωτερικῶς τὸν πατρ. ναὸν χορηγοῦντος τοῦ ἀειμνήστου Ζαννῆ Στεφάνοβικ. [52])

10) Κωνσταντῖνος Ε'.

Ἀνήγειρεν ὑπεράνω τοῦ μαγειρίου λίθινον διώροφον οἰκοδόμημα πρὸς διαμονὴν τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ δευτέρῳ διαμερίσματι αὐτοῦ καὶ ἐν γένει προέβη εἰς ἐπισκευὴν τινὰ τοῦ πατρ. οἴκου [53]).

Ἰωακεὶμ Γ'. (τὸ β'. 25 Μαΐου 1901—13 Ν/βρ. 1912)

Προέβη εἰς γενικὴν ἐπισκευὴν καὶ ἐξωραϊσμὸν καὶ βαφὴν τοῦ

---

50) ***Γεδεὼν*** Χρονικὰ κλπ. σ. 98.

51) ***Γεδεὼν*** πατρ. πίνακες σ. 707 ἑξ.—***τοῦ αὐτοῦ*** χρονικὰ σ.97.—***τοῦ αὐτοῦ*** πατρ. ἱστ. μνημεῖα σ.35,39,42- ***Βουτυρᾶ*** λεξικὸν Γ'.σ'1006.***'Εκκλ.'Αλήθ.***ΚΒ' 414.

52) Μ. Ἡρακλείας ***Φ. Βαφείδου*** ἐκκλ. ἱστ. ὡς ἀνωτέρω σ. 217.

53) ***αὐτόθι*** σ. 217. ***Γεδεὼν*** πατρ. ἱστ. μνημεῖα σ. 35.— ***Σωτηρίου*** ὡς ἀνωτ. σ. 10.— Ἐκκλ. Ἀλ. ΙΖ'. σ. 152.

πατρ. οἴκου διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Σ. Χρηστίδου εὐλαβεῖ προσφορᾷ κλήρου τε καὶ λαοῦ. Σὺν ἄλλοις πολλοῖς συντελεσθεῖσι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ χάριτος ἡ ἐσωτερικὴ κεντρικὴ πύλη αὐτοῦ ἀπέκτησεν ὡραίαν ἐμφάνισιν, ἡ εἴσοδος, ἡ ὀροφὴ καὶ ἡ κλίμαξ τοῦ α΄. ὀρόφου διεσκευάσθησαν καταλλήλλως· κατεδαφισθέντων τῶν ἐν τῷ β΄. ὀρόφῳ παλαιῶν γραφείων καὶ διαρρυθμισθέντος καταλλήλως τοῦ χώρου ἀνηγέρθη αἴθουσα διὰ τὸ Πνευμ. Δικαστήριον μετὰ τῶν συναφῶν αὐτοῦ γραφείων. Ἐπὶ τοῦ γ΄. ὀρόφου ἡ αἴθουσα τῶν πατριαρχῶν, τὸ ἐπίσημον πατρ. γραφεῖον, τὸ Μέγα Συνοδικόν, τὸ Μικρὸν Συνοδικόν, ἡ πατριαρχικὴ αἴθουσα τραπέζης διεσκευάσθησαν φιλοκάλως καὶ καλλιτεχνικῶς. Ἀνάλογον διαρρύθμισιν ὑπέστη καὶ τὸ τμῆμα τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας. Τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον ἀπέκτησε νέον εὐρύχωρον κτίριον [54]).

Ὁ ἔγκριτος ὁμογενὴς τραπεζίτης Εὐστάθιος Εὐγενίδης ἐξ εὐλαβοῦς προθέσεως ἀλλὰ καὶ ἐκ βαθείας ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ πρόσωπον Ἰωακεὶμ Γ΄. ἀνέλαβε τὴν ἰδίαις δαπάναις οἰκοδόμησιν «νέου ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς πατριαρχείοις τμήματος σὺν πλήρει διακόσμῳ καὶ ἐπιπλώσει ***ἴδιον περιλαμβάνοντος ἐνδιαίτημα τοῦ ἑκάστοτε παριαρχοῦντος,*** καλόν τε καὶ ἄνετον καὶ εὐπρεπές, ***σὺν ἱερῷ ἐπὶ ταῖς ἡμερησίαις τακτικαῖς ἀκολουθίαις καὶ προσευχαῖς ναϊδρίῳ*** ἐπαισθητὸν ἐν τῷ πατριαρχικῷ οἴκῳ ἀναπληροῦντι κενόν». Ἰωακεὶμ Γ΄. ἐγκατέστη ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ τούτῳ πατριαρχικῷ διαμερίσματι ἀπὸ τῆς 6 Ἰανουαρίου 1903 καὶ ἔκτοτε ἐκεῖ διαμένουσιν οἱ ἑκάστοτε πατριαρχοῦντες. Διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ναϊδρίου ὁμολογουμένως ἐκαλύφθη μία αἰσθητὴ ἀνάγκη. Ἐκ τῆς ἱστορίας καθίσταται γνωστὸν ὅτι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπῆρχεν ἐπὶ τούτῳ ***εὐκτήριον*** ἐν τῷ πατρ. οἴκῳ διὰ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ πατριάρχου λειτουργίας καὶ προσευχάς. Μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐξέλιπεν ἡ ὕπαρξις τοιούτου εὐκτηρίου. Ἐν τῷ σημερινῷ πατριαρχείῳ ἡ καθημερινὴ προσευχὴ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἐτελεῖτο μέχρι τοῦ 1879 ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἄνω ὀρόφου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχεν εἰκονοστάσιον, μετὰ δὲ τὴν μετατροπὴν τῆς αἰθούσης ταύτης εἰς ***αἴθουσαν τῶν πατριαρχῶν,*** διὰ τὴν γενομένην τότε ἀναστήλωσιν ἐν αὐτῇ προσωπογραφιῶν παλαιοτέρων πατριαρχῶν, ἡ προσευχὴ ἐγίνετο ἐν τῇ ὑποκειμένῃ αἰθούσῃ τοῦ β΄. ὀρόφου, τῇ ἔκτοτε ὀνομασθείσῃ ***«αἰθούσῃ τῆς Παναγίας Πορταϊτίσσης»***. Ἀπὸ τῆς 20 Σ/βρίου 1904, ἡμέρας τῶν ἐγκαινίων τοῦ πατριαρχικοῦ πα-

---

54) ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** ΚΑ΄. 320. 368. 376. 391. 402. 433. 442. 458. 463. 476. 496. ΚΒ΄. 16. 2 . 55. 72. 79. 104. 112. 128. 136. 151. 160. 175. 236. 242. 263. 274. 283. 307. 316. 329. 342. 351. 366. 376. 380. 410. 430. 442. 454. 488. 496. 512. 520. 552. 556. 581. – ΚΓ΄. 47. 57. 70. 87. 115. 154. 186. 202. 259. 272. 323. 340 350. 364.

ρεκκλησίου, τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ***ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου***, ὅ κατὰ καιροὺς οἰκουμενικὸς πατριάρχης προσεύχεται ἐν αὐτῷ ἱερουργῶν ὡς ἱερεὺς ὁσάκις βούλεται. Τὸ παρεκκλήσιον ἐστολίσθη διὰ λαμπρῶν ἱ. εἰκόνων, ἔργου τῶν ἐν Ἄθῳ ἀδελφῶν Ἰωασαφαίων.

Ἐπὶ τῇ συντελεσθείσῃ ὡς ἄνω εὐλαβεῖ προθέσει ἡ Ἐκκλησία διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἐν μεμβράναις γράμματος ἀνεκήρυξε τὸν Ε. Εὐγενίδην « ***εὐεργέτην τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου*** », ἐπὶ δὲ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ἐνετειχίσθη μαρμάρινος πλὰξ φέρουσα χρυσοῖς γράμμασι τὰς λέξεις: « ***Ἰωακεὶμ τῷ Γ΄. — εὐσεβῶς δωρεῖται — Εὐστάθιος ὁ Εὐγενίδης*** — αϠγ΄».

Ἀνάλογοι ἀνακαινίσεις καὶ ἐξωραϊσμοὶ διενηργήθησαν καὶ ἐν τῷ πατρ. ναῷ δι' ἀλλαγῆς τοῦ πλακοστρώματος ἐν τῷ ἱ. βήματι, ἐπισκευῆς τοῦ ἐν αὐτῷ συνθρόνου καὶ τῶν λοιπῶν στασιδίων, ἀνακαινίσεως τῶν πλαισίων τῶν ἱ. εἰκόνων, κατασκευῆς μαρμαρίνων λαρνάκων διὰ τὴν ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῆς Παμμακαρίστου διαφύλαξιν τῶν ἱ. λειψάνων καὶ ἄλλων ἐξωραϊστικῶν ἔργων, συμπληρωθέντων ἁπάντων τούτων διὰ πολλῶν δωρεῶν εἰς ἱ. ἄμφια καὶ σκεύη καὶ ἀντικείμενα, προερχομένων ἀπὸ μέρους εὐσεβῶν χριστιανῶν.[55])

Σημείωσις θ΄. Ἤδη ἀπὸ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀοιδίμου Φωτίου Β΄. ἐγένετο σκέψις καὶ διεξάγονται καὶ ἐπὶ τοῦ νῦν πατριαρχοῦντος Βενιαμὶν Α΄. ἐνέργειαι ἀποσκοποῦσαι εἰς ῥιζικὴν ἐπισκευὴν τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου.

***

Τὸ πατριαρχεῖον διατηρεῖ μέχρι σήμερον καὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ὄψιν μοναστηριακὸν χαρακτῆρα. Μεγαλοπρεπὴς ἐξωτερικὴ εἴσοδος ὁδηγεῖ διὰ μὲν τῆς ἀνατολ. πύλης εἰς τὸν ***ναόν,*** διὰ δὲ τῆς δυτικῆς τοιαύτης εἰς τὸν ***οἶκον.***

Ὁ οἶκος διακρίνεται εἰς ξύλινον καὶ λίθινον μέρος. Τὸ δεύτερον τοῦτο χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Ἰωακειμ Γ΄. καὶ Κωνσταντίνου Ε΄. Τὸ κυρίως μέγαρον εἶνε ξύλινον. Εἰσέρχεταί τις εἰς αὐτὸ διὰ μαρμαρίνης κλίμακος καὶ δι' ἑτέρας τοιαύτης ἀνέρχεταί τις εἰς τὸν α΄. ὄροφον, ἔνθα ἑκατέρωθεν ἡ Μ. Ἀρχιδιακονία, τὰ γραφεῖα τοῦ Δευτερεύοντος καὶ τοῦ Τριτεύοντος τῶν πατρ. Διακόνων καὶ ἡ αἴθουσα τῆς τραπέζης αὐτῶν καὶ λοιπῶν κληρικῶν τῆς πατρ. αὐλῆς. Διὰ συνεχιζομένης μαρμαρίνης

---

55) ***Ἐκκλ. Ἀλήθ.*** ΚΑ΄. 272. 437. 495. ΚΒ΄. 227. 242. 581. ΚΓ΄. 20. 23. ΚΔ΄. 91. 451. ΚΕ΄. 110.— ***Σωτηρίου*** ὡς ἀνωτ. σ. 10.— ***Φ. Βαφείδου*** ὡς ἀνωτ. σ. 217.— ***Ταχυδρόμος***, ἐφημερὶς ἐν ΚΠόλει 30 8/βρ. καὶ 1 Ν/βρ. 1901.— ***Γεδεὼν*** πατρ. ἱστ. μνημεῖα σ. 42.— ***Ὀρθοδοξία*** ΙΔ΄. 328.

κλίμακος εὑρίσκεταί τις εἰς τὴν **αἴθουσαν Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης** καὶ ἐκεῖθεν διὰ θυρῶν ἑκατέρωθεν ἄγεται δυτικῶς μὲν πρὸς τὴν αἴθουσαν τῶν ἀρχιερέων καὶ περαιτέρω πρὸς τὰ ἰδιαίτερα πατριαρχικὰ δώματα, ἀνατολικῶς δὲ πρὸς τὸ τμῆμα τῶν γραφείων, ἤτοι τὴν Ἀρχιγραμματείαν τῆς Ἱ. Συνόδου, τὰ λοιπὰ αὐτῆς γραφεῖα καὶ τὸ τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων. Διὰ τρίτης κλίμακος εὑρίσκεταί τις εἰς τὸν γ΄. ὄροφον καὶ εὐθὺς εἰς τὴν **αἴθουσαν τῶν πατριαρχῶν,** (προωρισμένην διὰ τὰς τακτικὰς ὑποδοχάς), τὸ **Μικρὸν Συνοδικὸν** (διὰ τὰς συνοδικὰς συνεδριάσεις), καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ εἰς τὴν **αἴθουσαν τῆς πατρ. Τραπέζης,** εἶτα δεξιόθεν εἰς τὸ **πατριαρχικὸν Γραφεῖον** (διὰ τὴν ὑποδοχὴν ἐπισήμων ξένων), διά τινος δὲ διαδρόμου βαδίζει εἰς τὸ **Μέγα Συνοδικὸν** (διὰ ὡρισμένας μεγάλας ἐκκλ/κὰς τελετὰς ἐν αἷς καὶ ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου (1 Σ/βρ.) καὶ διὰ τὴν ὑποδοχὴν ἀνωτάτων κορυφῶν ἐκκλ/κῶν καὶ πολιτικῶν), καὶ ὀλίγον περαιτέρω εἰς τὸ **τμῆμα τῆς Ἀρχ/πῆς ΚΠόλεως,** ἤτοι εἰς τὴν Μ. Πρωτοσυγκελλίαν, τὰ γραφεῖα αὐτῆς καὶ τὰ κελλία τῶν κληρικῶν τοῦ ναοῦ καὶ καθόλου τῆς πατρ. αὐλῆς, καὶ ἔτι περαιτέρω προχωρεῖ εἰς ὡραῖον ξύλινον κτίριον, ἐν ᾧ ἄλλοτε συνεδρίαζε τὸ Δ.Ε.Μ. Συμβούλιον καὶ ἐστεγάζοντο τὰ γραφεῖα αὐτοῦ, σήμερον δὲ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν στέγασιν τῶν γραφείων τοῦ ἀρχειοφύλακος, τοῦ βιβλιοφύλακος καὶ τοῦ περιοδικοῦ. Παραπλεύρως τοῦ ἐν λόγῳ κτιρίου εὕρηται α΄) ὁ **λιθόκτιστος πύργος,** ἐν ᾧ τὸ **σκευοφυλάκειον** (ἄνω ὄροφος), τὸ **ἀρχειοφυλάκειον** (μεσαῖος) καὶ τὸ **μυροφυλάκειον** (ἰσόγειος) καὶ β΄) τὸ διώροφον λίθινον κτίριον ἐν ᾧ ἡ **πατριαρχικὴ βιβλιοθήκη** (ἄνω ὄροφος) καὶ τὸ **τμῆμα τῶν χειρογράφων** (κάτω ὄροφος, ὅπου ἄλλοτε ἐλειτούργει τὸ διαλυθὲν ἤδη πατρ. τυπογραφεῖον).

Δυτικῶς τοῦ πατριαρχικοῦ μεγάρου ὑψοῦνται παραλλήλως δύο λιθόκτιστα κτίρια τριώροφα: τὸ α΄. ἐν ᾧ τὸ μαγειρεῖον (κάτω ὄροφος), τὸ γραφεῖον τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ πατριάρχου (μεσαῖος) καὶ ὁ ξενὼν πρὸς φιλοξενίαν ἐπισήμων ἐκκλ/κῶν ξένων (ἄνω, ἐπὶ Κωνσταντίνου Ε΄. ἐχρησίμευεν ὡς πατριαρχικὸν διαμέρισμα, ἐπὶ δὲ Ἰωακεὶμ Γ΄. εἰργάζετο τὸ α΄. πατρ. γραφεῖον). Τὸ β΄. τὸ πρὸς τὴν ὁδόν, ἐν ᾧ τμῆμα τῶν ἀρχείων (ἰσόγειον), τὸ ταμεῖον, τὸ λογιστήριον, τὸ γραφεῖον τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλοτε τὸ πρωτόκολλον (κάτω ὄροφος), διάφορα γραφεῖα, τουρκικόν, διερμηνείας, θρησκευτικῶν ληξιαρχ. πράξεων, θεολογικῆς σχολῆς (μεσαῖος) καὶ τὸ ἰδιαίτερον πατριαρχικὸν διαμέρισμα μετὰ τοῦ πατριαρχικοῦ παρεκκλησίου καὶ τῆς ἰδιαιτέρας πατρ. βιβλιοθήκης (ἄνω).

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

οὔτε λόγους οὔτε ἔργα δείξας ὀργῆς, ὧδε τὸ διδασκαλεῖον ὑμῶν προσεπειπών, ἀπηλλάττετο· οὗτοι δέ, δέον πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντας (φ. 199ν) τὰ τοῦ σφάλματος ἀπαγγεῖλαι, ἢ πρός τινα τῶν συνήθων ἢ καὶ πρὸς τὸν θεῖον αὐτῶν ἀπελθεῖν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, ἄγνωστον δὲ πᾶσι τὴν ἀφάνειαν αὐτῶν κατεστήσαντο· διερωτώντων οὖν ἡμῶν περὶ τούτων τοὺς συνδυάζοντας καὶ συνομιλοῦντας αὐτοῖς συμφοιτητάς, παρὰ τούτου μὲν πρὸς σὲ προθυμηθῆναι τούτους ἐλθεῖν, παρὰ τούτου δὲ πρὸς τὸν Ὄλυμπον κατακούομεν ἀπελθεῖν· ἀποσαφοῦντα δὲ οὐδὲν οὐδένα διέγνωμεν, διὰ τὸ μὴ ἐκ παρασκευῆς βούλεσθαί τι τοιοῦτον αὐτοῖς· εἰ μὲν οὖν ὡς εἰς λιμένα πρὸς σὲ κατάραι διενοήθησαν, ἱκέτας ὄντας εὐμενῶς ἂν ἴδοις αὐτούς: εἰ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους ἔβησαν τόπους, κρίνοις ἂν ἡμέρως τὰ κατ' αὐτοὺς· κρίνοις δὲ πῶς ὡς ποιμὴν εἰωθὼς τὰ περιπλανώμενα πρόβατα μὴ διασπασθῆναι ὑπὸ λύκου τινὸς ἐῶν· δὸς οὖν χεῖρα βοηθείας· διδοὺς γὰρ οὐ μάτην κεκράξῃ τὸν Ὕλαν οἶδα, ὅτι μήτε μόνος ὡς ὁ Ἀλκμήνης ἀναδέξῃ τὴν ζήτησιν, μηθ' ὅτι πηγαίας νύμφης ὡς οὗτος γεγόνασιν ἅρπαγμα :—

Γ.

Βασιλείῳ μητροπολ(ίτῃ) Νεοκαισαρείας :—

ξένον οὐδὲν τὸ διαφημισθέν, τῶν ἐξ ἀναγκαίων γὰρ ἦν, ἀλλ' οὐ τῶν ἐνδεχομένων γενέσθαι, πλὴν ἀνυπόστατον αὐτὸ πεποίηκεν ὁ περιεῖναι τὴν ὑμῶν ἱερότητα τῷ χοῒ τούτῳ θέλων ἔτι θεός, παρεμποδίζοντι μηδὲν πρὸς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ καλοῦ, οὐκ ἀθυμεῖν μὲν οὖν τὸ κατασκεδασθὲν ἐδίδου τῆς φήμης, ἀλλὰ καὶ εὐθυμεῖν ὁποτέρῳ τούτων ἐπέκλινεν, ἡττᾶσθαι (φ.198ι) τούτῳ προσεβιάζετο· ἀναπολοῦσα γὰρ ἦθος τὸ σὸν ὅτι εὐθές, ὅτι χρηστόν, ὅτι συμπαθές, καὶ τὸν τρόπον ὅτι χαρίεις· ὅτι ἀπερίεργος, ὅτι εὔσπλαγχνος, καὶ τὴν ὁμιλίαν ὅτι ἀληθής, ὅτι χάριτος πλήρης, ὅτι τὸ ἐπαγωγὸν ἔχουσα, συνεχεῖτο τῷ πάθει καὶ οὐκ ἤθελεν ὡς ἄλλη τις παρακληθῆναι Ραχὴλ πρὸς τὰ παρηγοροῦντα ἀνεπίστροφος οὖσα· ἐπαναλήψει δὲ πάλιν ἄλλων ἀνήγετο πρὸς τὸ εὐθυμεῖν, ἐκεῖνα ἔχουσα ἐννοεῖν τὰ τοῖς καλῶς βεβιωκόσιν ἀποκείμενα γέρα καὶ ὅτι κόπτεσθαι ἄξιος καὶ πενθεῖσθαι, οὐχ ὁ μετὰ χρηστῆς ἐξ ἀνθρώπων

ἀπελθὼν δόξης, ἀλλ' ὁ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν ἀμφίβολος ὢν πολλοῖς καὶ ἀμφίδοξος ὅπερ οὐκ ἦν ἐπὶ τῆς ὑμῶν ἁγιωσύνης τεκμηρᾶσθαι, φήμης ἐπικρατησάσης περὶ ταύτης πιαίνειν δυναμένης ὀστᾶ· πλέον γὰρ αὐτὸς ἐπὶ ἐλέῳ καὶ ἁπλότητι διεβεβόησο γνώμης, ἢ ἐπι σωφροσύνῃ Σωκράτης, καὶ ὁ Λυσιμάχου Ἀριστείδης ἐπὶ δικαιοσύνῃ· τοῦτο καὶ τῇ φήμῃ θανόντι τούς τε συνήθεις καὶ τοὺς ἀφ' αἵματος (φ. 199) ἀνεκτᾶτο· τοῦτο καὶ τῇ ἀληθείᾳ ζῶντι θεαθῆναι προτρέπεται πρὸς εὐχήν, οἷς κἂν μικρὸς ἐγὼ συνταττόμενος, οὐθ' ἧττον λυπηθεὶς οὔτε πλέον ἡσθεὶς ταῦτα τούτοις ἐπεύχομαι· εἴη μοι σὲ τὸν ποθούμενον ἰδεῖν μετ' αὐτῶν καὶ τῆς ἴσης συμμεθέξειν τούτοις χαρᾶς:

Δ΄.

Λέοντι μητροπολ(ίτῃ) Σάρδεων:

ἔχω τί τοιοῦτον ὁρᾶν περὶ ἐμαυτὸν τἄλλα φύσεως οὐκ ὢν δεξιᾶς· ἐξ ὧν ἔχομεν ἡ ὅρασις μετὰ τῆς ἀκοῆς ἀντιλάβηται τῷ μὴ ἀντιλαβέσθαι κατὰ καιρὸν μεταμέλομαι· καὶ τί γὰρ τούτου ἀσυνετώτερον, τοῖς μὴ χρόνῳ σχοῦσιν ἀδιάψευστον τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ τὴν ὑπόνοιαν προσέχειν εἰκῇ ἑνὶ πέρι ἐσκόπησα οὐχ ἁπλῶς ἐπιβάλλειν· πολλοῖς ὁ ὀφθαλμὸς ἐπέστησεν ὁ ἡμέτερος· καὶ μήτε διὰ λόγων ὡμιληκόσιν οἵ τὸν προβολέα οἷος ὡς οἱ καρποὶ τὰ δένδρα δεικνύουσι, μήτε συνηθείᾳ ἢ καὶ τὸ τισὶ προστετηκέναι δίδωσι τὸ προσὸν καλὸν ἐξενέγκουσιν εἰς φῶς· ἔπεισι τὸν τῆς καρδίας πόθον τούτοις προσσχεῖν. Καὶ εἰς ἀεὶ παραμένον τὸ τῆς ἀγάπης ἀποσώζειν ἐμπύρευμα· οὐκ εἶχε δὲ τι καταιτιᾶσθαι τῆς πρώτης ἐπιβολῆς, ἡ μετὰ ταῦτα ἐφ' ἑνὶ καὶ δευτέρῳ διάγνωσις ἀλλ' εἰ καὶ μὴ ἀκαίρως προσέξειν τῇ μετὰ ταῦτα πείρᾳ ἐγίνωσκον, εὐλαβῶς καὶ οὕτως εἶχον ἀπονέμειν τὸν ἔπαινον ἐμαυτῷ· διατί; μὴ τῷ ὀφθαλμῷ τὸ πᾶν ἐπέτρεψα τῆς ἐπιβολῆς, οὐδ' ἡ ἐκείνου περιαγωγὴ τὴν κατὰ βάθος μοι δέδωκε γνῶσιν· ἐπῄνουν γὰρ εἰ οὕτως ἦν ὡς Ἀστυδάμας τὰ ἐμαυτοῦ· ἐκεῖθεν δέ μοι καὶ τὴν ἐναπέρεισιν οὐ ματαίαν ἔχει ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ μετ' αὐτὸν διάσκεψις ἀπαραποίητος γίνεται· καὶ μείωσιν ὁ ἐγκάρδιος οὐ δέχεται πόθος· ὅθεν οὐδὲ θέλοντι προσγίνεται τὸ μεταφρονεῖν· καὶ γὰρ εἰ τὸ καλὸν ὅτι πρὸς ἑαυτὸ ἐκκαλεῖται εἴρηται πάντως, πῶς τὸν δι' ὅλου τὴν τοῦ καλοῦ στέρξαντα κλῆσιν ὡς τούτῳ παρὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸ καλὸν ἐξακούεσθαι τῷ ὀνόματι, μὴ ἀγαπᾶν αἱρήσομαι ἐκ ψυχῆς; πῶς δὲ καὶ τρυφᾶν τῆς ἐκείνου θέας οὐκ ἐπιστήσω τὸν ὀφθαλμὸν καὶ πῶς τοὺς περὶ τούτου δέχεσθαι λόγους οὐκ ἐπανοίξω τὴν ἀκοήν; εἰς τοῦτο γὰρ ἐγὼ μοίρας ἐπαίνου οὐ πάντῃ ἀμέτοχος, τοιούτοις ἀνδράσι θέλων συγγίνεσθαι, καὶ τὸν εἰς αὐτοὺς ἀπλήστως ἔχειν ἀδιάβλητον

ἔρωτα, καὶ μεταπίπτοντά με εἰς ἑτέραν δόξαν εὕροι τίς ἄν οὐδαμῶς, ἐπεὶ ὀλίγους εἶδον τὸ οἰκεῖον εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους ὡς ὁ τῶν ὅλων εἶπεν Θεός, ἐπιλάμψαντας φῶς· τοιοῦτός μοι προσγέγονε καθαρὸς καὶ δόλου ἀμέθεκτος πόθος· πρὸς σὲ τὸν καὶ Θεῷ καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ φρονοῦσιν ἐγνωσμένον ἀνθρώποις· καὶ ἐκ τοιαύτης προφάσεως, καὶ οὕτως ὅλον σε ὁ νοῦς ὁ ἡμέτερος ἀνεμάξατο, ὡς μήτε σχεῖν ἀναμνήσεως χρείαν ἐξ οὗ τὴν τιμίαν ἐμοὶ προσλαλιὰν τὸ ταπεινὸν ἡμῶν ἐδέξατο οὖς, ἐντυπωθείσης ὥσπερ ἐν τούτῳ τῆς μνήμης ἐκείνης, ἥ διηνεκῆ τὴν οἱονεὶ συνόρασιν περιφέρουσα καὶ συνομιλίαν, κατευφραίνει καὶ τὸν πόθον ἡμῶν διεγείρει· καὶ ἣν ἄν μὴ συγχωνούμενος ὁ πόθος ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν προερχόμενος εἶ χαμαὶ κειμένους οὐκ εἶχεν ἡμᾶς ἡ συσχοῦσα καὶ συνθλίβουσα τοῦ βίου περίστασις· νῦν δὲ φιλεῖν μὲν καὶ τρόπῳ τινὶ προσίεσθαι βιαζόμεθα, ἀνθέλκειν δὲ πλεῖον πειρώμεθα ἑαυτούς, ἀετοῖς οὐ δυνάμενοι κολοιοὶ ὄντες παρίστασθαι· ἀλλ' εἰ μέγα μοι καὶ τοῦτο ὑπῆρχεν, ἦν ὅμως ἐκκαλούμενον πρὸς τὸν σὸν τίμιον χαρακτῆρα, εἰ μετάκλητος ἐγενόμην δι' ἀποστολῆς συνδούλων ἐμῶν, τὸ δὲ τοιοῦτον πρὸς τοιοῦτον ἐλθεῖν, πᾶσαν ἀφορμὴν ἀπωθεῖσθαι συνορῶ παρρησίας, οὐχ ὅτι τὸ διαπραχθὲν μέγα, μέγα γὰρ τοῖς συννεφεῖς ἔχουσι τὰς ὀφρῦς, τοῖς διὰ Θεὸν δὲ τοῦτο ποιοῦσιν οὐ μέγα, ἀλλ' ὅτι χάριτος ἐπειδ'ἄν ἐγὼ τύχω τοιαύτης, τὸ ἐμαυτοῦ σκοπῶν εὐτελές, οὐδ' ἄν τω εἰπεῖν οἷός τε τοῖς χαρισαμένοις εἰμί: καὶ στενάζω μὲν ὅτι τοιούτοις ἀνωμάλοις ἀπήντησα καιροῖς, ἀνακτῶμαι δὲ ὅτι τ' αὐτὰ πάσχοντας καὶ ἑτέρους βλέπω καὶ εἰ μὴ προελήφθης ἡ ἁγία μοι τῷ ὄντι ψυχή, παρὰ τῶν οὐδὲν ἤ τοῦτο ἐπιτηρούντων γραφέως ποιησάμενος πρόσληψιν, ἔδειξα ἄν ἐξ ἑνὸς εἰς οἵαν τὸ τῆς παιδείας καλὸν ἀπέρριπτον καταφρόνησιν: καὶ ταῦτα συνέγνων γράφειν μήτι τῶν ὑπὲρ ἐμὲ λογισάμενος, φρενὸς γὰρ ἐξεστηκυίας τοῦτο, ἀλλ' ὅτι παιδείας μεθ' ἑτέρων κ' αὐτὸς ἐφιέμενος, περικοπτομένην βλέπω τῷ βραχεῖ τοῦ καιροῦ πρὶν εἰς τέλος ἧχθαι τὴν ἔφεσιν· καὶ διὰ τοῦτο ἐπαινεῖν τὸν εἰπόντα πως ἔχω· ἀσκεῖσθαι μὲν τὸ τιμώμενον, ἀμελεῖσθαι δὲ τὸ ἀτιμαζόμενον.

Ε'.

Γρηγορίῳ μητροπολίτῃ Ἀγκύρας:

καὶ ἄλλως φύσεως τοιαύτης λαχών, οὐ φωνὴν οὐκ ὄμμα πρὸς τοὺς μείζονας ἐπαίρειν δυνάμενος, οὐ προσελεύσεις ποιεῖσθαι συχνὰς (κἄν ταύτας οὐ τραχύνειν ἔγνων τινάς) οὐκ αἰτημάτων εἴδη προβάλλειν εὐεργετεῖν· οὐκ ἀποκλίνοντας πολλάκις ὁρῶν, ὅ καὶ μέχρι νῦν ἀνώμαλόν μοι τὸν βίον συνορῶ ποιοῦν· πρὸς ἐκείνους μᾶλλον μύω τοὺς ὀφθαλμοὺς

(†) Π. ΚΟΜΝΗΝΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

7. Ἡ σχέσις ἐν τῇ ὁποίᾳ διεζωγράφησεν ὁ Ἀπ. τὸν Μ. Νόμον ὡς εὑρισκόμενον ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν (στίχ. 6-7) εἶνε τοιαύτη, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ οὗτος (ὁ νόμος) ὡς συναφές τι καὶ ἀνάλογον πρὸς αὐτὴν (τὴν ἁμαρτ.) Τούτου ἕνεκα ὁ Ἀπ. θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν διασάφησιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν (Μ. Νόμου καὶ ἁμαρτίας) σχέσεως. Εἰσάγων τὸ ζήτημα κατὰ συνήθη αὐτῷ τρόπον (πρβλ. ϛ' 1 κλπ) ἐρωτᾷ ὁ Ἀπ. Τί λοιπὸν θὰ εἴπωμεν; Τί ἄλλαις λέξ. ὡς ἀναγκαῖον συμπέρασμα ἐξάγομεν ἐκ τῶν προηγουμένων; Ὁ Νόμος εἶνέ τι ἁμαρτωλόν; εἶναι τις ἁμαρτωλὸς δύναμις; εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπαντᾷ, ὡς ἑπόμενον, ὁ Ἀπ. ἀρνούμενος καὶ ἀποκρούων ἰσχυρῶς ὡς βέβηλον πᾶσαν τοιαύτην σκέψιν. ***Μὴ γένοιτο*** = Ἄπαγε, οὐδαμῶς. Προχωρῶν δὲ χαρακτηρίζει τὴν σημασίαν τοῦ Νόμου, ὡς συντελοῦντος εἰς τὴν σαφῆ συναίσθησιν τῆς ἁμαρτωλοῦ ῥοπῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ***(ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰμὴ διὰ νόμου)***. Ὁ Ἀπ. ἀναφέρεται ***(ἔγνων)*** εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πεῖραν, ἀλλ' ὅτι συνέβαινεν εἰς τὸν ἴδιον ἦτο ἀληθὲς καὶ διὰ πάντα εὑρισκόμενον ὑπὸ τὸν Νόμον. Διὰ τῆς αἰτιολογικῆς προτάσεως ***τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν*** κλπ. ὑποστηρίζει τὴν γενικὴν δήλωσιν αὐτοῦ, ὅτι ***τὴν ἁμαρτ. οὐκ ἔγνω εἰμὴ διὰ νόμου***. Ἀπόδειξις ὅτι ὁ Νόμος καθίστα σαφῶς γνωστὴν καὶ αἰσθητὴν τὴν ἐν αὐτῷ ἁμαρτωλὸν ῥοπήν, ἦτο ὅτι ὁ Ἀπ. τὴν κακὴν καθόλου ἐπιθυμίαν, τὴν πρώτην αὐτὴν ἔκφρασιν τῆς ἁμαρτωλοῦ ῥοπῆς, δὲν θὰ τὴν ἐγνώριζεν, ἂν ὁ νόμος δὲν ἔλεγεν ***οὐκ***

καὶ τὴν γλῶτταν δεσμῷ, τοὺς οἰκείᾳ προθέσει ἀλλ' οὐ κέντρῳ δεήσεων πρὸς τὸ εὖ ποιεῖν ὄντας ἐπιρρεπεῖς· εὐεργέτην οὖν καὶ σωτῆρα σε καὶ τοῦ ἀπόρου βίου ἐπιγραφόμενος ποριστήν, ὁρᾶν ἢ λέγειν περὶ ὧν ὁ λογισμὸς ὑποτίθεται τοῖς φθάσασι καλοῖς ἀποκλειόμενος· τὸ γράμμα προΐσχων ὥσπερ ὑπόμνημα τὸ δείξειν παραιτοῦμαι τούτῳ τὴν μείζω πρόσοδον τοῦ καλοῦ, συναιρόμενον εἰ σχοίης ἀλλ' οὐκ ἀντιπίπτοντα τὸν καιρόν.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ἐπιθυμήσεις, ἄν δηλ. ὁ Μ. Νόμος δὲν ἀπηγόρευε τὴν ἐπιθυμίαν τούτου καὶ ἐκείνου τοῦ ἀπηγορευμένου πράγματος.

8. Κατὰ ταῦτα τὴν ἐντολὴν τοῦ Μ. Νόμου (αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν ἐντολήν, τὰς διαφόρους ἄρα ἐντολὰς αὐτοῦ) ἐχρησιμοποίησεν ἡ ἐν τῷ Ἀπ. ἁμαρτωλὸς ῥοπὴ ὡς ***ἀφορμὴν*** ὡς ἀφετηρίαν, ὡς βάσιν, καὶ ἐγέννησεν ἐν αὐτῷ παντὸς εἴδους κακὰς (ἀπαγορευμένας) ἐπιθυμίας, διότι, προσθέτει ὁ Ἀπ., ***χωρὶς νόμου ἁμαρτία νεκρά,*** ὅταν ἡ ἁμαρτωλὸς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κλίσις δὲν ἔχῃ τὰ ἐντολὰς τοῦ νόμου, αἱ ὁποῖαι ἀπαγορεύουν τοῦτο καὶ ἐκεῖνο, δὲν ἔχει αὕτη ζωὴν καὶ δύναμιν, εἶνε ὡς νεκρά, ὁ ἄνθρωπος δὲν λαμβάνει σαφῆ συνείδησιν τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἐν αὐτῷ, οὔτε εὑρίσκει αὕτη ἀφορμὰς νὰ ἐκδηλωθῇ παρακινοῦσα τὸ ἐγώ, τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς παράβασιν τῶν ἐντολῶν.

9. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν διὰ τῶν ἐντολῶν τοῦ Μ. Ν. ἀναζωογόνησιν τῆς ἐν νεκρώσει τινι εὑρισκομένης ἁμαρτωλοῦ ῥοπῆς ὁ Ἀπ. ἀναπολεῖ τὸν χρόνον, καθ' ὅν δὲν εἶχεν οὗτος ἔλθῃ ἀκόμη εἰς συνειδητὴν ἐπαφὴν πρὸς τὸν Μ. Ν., τὸν χρόνον δηλ. τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας αὐτοῦ, καὶ χαρακτηρίζει τὸν χρόνον τοῦτον ὡς διακρινόμενον δι' αὐτοῦ ***(ἔζων).***

10. Τὸν χρόνον τῆς παιδικῆς ἀφελείας καὶ ἀθωότητος, τῆς ἐλευθέρας καὶ ἄνευ τύψεως ζωῆς, ***(ἔζων***, στιχ. 9), διεδέχθη σὺν τῇ προόδῳ τῆς ἡλικίας ἡ ἀναζωογόνησις ἁμαρτωλοῦ ῥοπῆς διὰ τῆς συνειδητῆς ἤδη στάσεως ἀπέναντι τῶν ἐντολῶν τοῦ Μ.Ν., ὅθεν καὶ ὁ Ἀπ. λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι ***ἀπέθανε***, ἔχασε δηλ. τὴν ἀφελῆ ζωηρότητα καὶ ἀθωότητα, καὶ ᾐσθάνθη βαθέως τήτ τε ἠθικὴν διαφθορὰν αὐτοῦ προκαλουμένου εἰς τὸ κακὸν διὰ τοῦ Νόμου, καὶ τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ ὑπόλογον αὐτοῦ. Οὕτω δὲ συνέβη τι ὅλως ἀπρόοπτον καὶ ἀπροσδόκητον. Αἱ ἐντολαὶ τοῦ Μ.Ν., αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὁδηγήσωσιν εἰς τὴν ἠθικὴν ζωὴν καὶ τὴν σωτηρίαν αὗται ἔφερον τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῶν εἰς τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα, εἰς τὸν θάνατον.

11. Ἡ αἰτία τοῦ ἀνωτέρω (στίχ, 10) περιγραφέντος τραγικοῦ γεγονότος. Ὅπως ἄλλοτε ὁ διάβολος ἐπωφελήθη τὴν δοθεῖσαν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους ἐντολήν, ἐξηπάτησεν αὐτούς, καὶ ἐπέφερε τὸν θάνατον αὐτῶν, τοιουτοτρόπως καὶ τώρα, λέγει κατ' οὐσίαν ὁ Ἀπ., ἡ ἐν αὐτῷ ἁμαρτωλὸς ῥοπὴ ἐπωφελήθη τὰς ἐντολὰς τοῦ Μ. Νόμου, ὅπως ἑλκύσῃ δι' αὐτῶν εἰς τὸ κακὸν καὶ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον, περὶ τοῦ ὁποίου ἀνωτέρω ὡμίλησεν.

(Συνεχίζεται)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

—

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι.

— Τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἀφ' ἑσπέρας τε καὶ κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, συγχοροστατούντας ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ἔχουσα τοὺς σεβ. Μητροπολίτας Προύσης κ. Πολύκαρπον, Σάρδεων κ. Γερμανόν, Ἡλιουπόλεως κ. Γεννάδιον, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιον, Χριστουπόλεως κ. Μελέτιον, Λαοδικείας κ. Δωρόθεον καὶ Αἴνου κ. Γερμανόν. Ἡ Α.Θ. Παναγιότης προεξῆρχε καὶ τοῦ ἐν συνεχείᾳ ψαλέντος Ἑσπερινοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀναγνώσασα τὴν α'. εὐχὴν τῆς Γονυκλισίας, τῶν δύο ἑπομένων εὐχῶν ἀναγνωσθεισῶν ὑπὸ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης καὶ Σάρδεων.

— Ὡσαύτως ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τῇ Κυριακῇ τῶν Πατέρων (1 τοῦ μ.) καὶ τῶν Ἁγίων Πάντων (15 μ.) τῇ Κυριακῇ τῆς 22 τοῦ μ. καὶ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου (29 μ.)

Σάββατον τῶν Ψυχῶν.

— Τῷ Σαββάτῳ τῶν Ψυχῶν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐκκλησιασθεῖσα ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, ἐν τέλει τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας ἀνέγνω Τρισάγιον.

— Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ αὐθημερὸν τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος.

Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπή.

Σεπτῇ ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διωρίσθη ἐν τῇ θέσει ἐφημερίου τοῦ ἱ. Ναοῦ τῶν π. Ταξιαρχῶν Μ. Ρεύματος ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Ἱ. Θ. Σχολῆς ὁσιώτ. ἱερομόναχος Θεόκλητος Καντάρης, ἀναλαβὼν ἀπὸ τῆς 10 Μαΐου καθήκοντα.

Πατριαρχικαὶ εὐχαί.

Εὐγενεῖ προσκλήσει τῆς Διευθύνσεως τῆς Ροβερτείου Σχολῆς, ἐν τῇ τελετῇ τῆς ἀπονομῆς τῶν πτυχίων εἰς τοὺς ἐφετεινοὺς ἀποφοίτους αὐτῆς (1 τοῦ μ.), σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Εὐθ. Μαυρίδου, διαβιβάσας τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς τοῖς ἐν τῇ Σχολῇ.

Πατριαρχικὴ Ἀντιπροσώπευσις.

Κατὰ τὴν κηδείαν τῆς ἀειμνήστου Μαρίας Β. Δεσίρη, συζύγου τοῦ μακαρίτου ἐθνικοῦ Συμβούλου Βασιλείου Δεσίρη καὶ πενθερᾶς τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων ἐντιμ. κ. Κυριακοῦ Γκιώκα, τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος Σταυροδρομίου τῇ 12ῃ τοῦ λήξαντος μηνός, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μάξιμος.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος. Ἐλήφθησαν καὶ ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς γράμ-

ματα καὶ ἐκθέσεις τοῦ Μακαρ. Μητροπολίτου Βαρσοβίας κ. Διονυσίου καὶ τοῦ ἐν Βουδαπέστῃ Ἀρχιμ. Ἱλαρίωνος Βασδέκα ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐν Πολωνίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ κατάστασιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

— Ἐξ ἀφορμῆς σχετικῶν γραμμάτων καὶ αἰτήσεων, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξήτασε καὶ ἔλαβεν ἀποφάσεις ἐπὶ διαφόρων κανονικῆς φύσεως ζητημάτων.

Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή. Ἐπὶ τῇ ὑποβολῇ διὰ τῆς Σχολαρχίας καὶ τῆς Ἐφορίας τῆς Σχολῆς σχετικῶν αἰτήσεων, ἐνεκρίθησαν αἱ χειροτονίαι ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς, εἰς πρεσβυτέρους μὲν τῶν διακόνων Θεοκλήτου Καντάρη καὶ Χρυσοστόμου Τριανταφυλλίδου, εἰς διακόνους δὲ τῶν Χαραλάμπους Μαρκοπούλου, Εὐαγγέλου παπᾶ Ἀχιλ. Εὐθυμιοπούλουκ αἱ Γεωργίου Τζαναβάρη.

Αἱ χειροτονίαι τῶν εἰρημένων σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐγένοντο: τοῦ μὲν διακόνου Χρυσοστόμου Τριανταφυλλίδου εἰς πρεσβύτερον ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Καλαμισίων τῇ 25ῃ Μαΐου, καὶ τοῦ Γεωργίου Τζαναβάρη εἰς διάκονον, λαβόντος τὸ ὄνομα Ἰάκωβος, ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Εὐφημίας Χαλκηδόνος τῇ 29ῃ Ἰουνίου, ἀμφότεραι ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μαξίμου τῶν Χαραλάμπους Μαρκοπούλου καὶ Εὐαγγέλου Εὐθυμιοπούλου ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου σεβ. Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανοῦ ἐν τῷ Ναϊδρίῳ τῆς ἱ. Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ πρώτου, λαβόντος τὸ ὄνομα Χρύσανθος, τῇ 31 Μαΐου καὶ τοῦ δευτέρου, λαβόντος τὸ ὄνομα Αἰμιλιανός, τῇ 29 Ἰουνίου καὶ τοῦ διακόνου Θεοκλήτου Καντάρῃ εἰς πρεσβύτερον ἐν τῷ ἱ. Ναῷ π. Ταξιαρχῶν Μ. Ρεύματος ὑπὸ τοῦ θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ τῇ 18 Μαΐου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Δέρκων. Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ ἐνεκρίθη ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῆς Εὐαγγελιστρίας προπόδων Ταταούλων ἱεροδιακόνου Αἰμιλιανοῦ Τιμιάδου, προοριζομένου διὰ τὴν Κοινότητα Μακροχωρίου.

Ἡ ὡς ἄνω χειροτονία ἐγένετο ὑπὸ τῆς Α. Σεβασμιότητος ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Μακροχωρίου τῇ Κυριακῇ τῆς 29 τοῦ μηνὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.